

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Big Data en etnografie: nieuwe publieke intellectuelen

Joost Beuving*

Reinoud Bosch en Roy Gigengack reiken beiden interessante gezichtspunten aan in reactie op mijn vraag naar de naturalistische kennisaanspraken van BD en de consequenties voor kwalitatief onderzoek/etnografie. Bosch omarmt, net als ikzelf, een meer filosofisch-pragmatisch perspectief waarin BD en etnografie prima naast elkaar kunnen bestaan. Daarbij is het vanzelfsprekend dat beide vanuit verschillende onderzoeksproblemen vertrekken: de statistische beschrijving van gedrag/sociale rollen versus het van binnenuit begrijpen daarvan. Zoals we betogen in ons boek (Beuving & De Vries, 2015), zijn beide nodig om samenlevingen te begrijpen: sociale feiten (Durkheim) en betekenissen (Thomas) zijn onderling afhankelijk. Het wederzijds afdwingen van een methodische benadering en conceptueel kader is dan uiteraard weinig vruchtbaar. De groeiende digitalisering van de samenleving verandert maar weinig aan de geldigheid van dat fundamentele sociaalwetenschappelijke principe, hoewel er wel praktische methodische consequenties zijn – een discussie die we eerder al weleens in KWALON voerden (bijv. Warmelink, Beuving & Wester, 2015).

Gigengack reikt een ander, meer socio-technisch, perspectief aan waarin digitale technologie als een actor op zich wordt beschouwd, en in complexe systemen menselijke actoren soms zelfs ondergeschikt maakt. Hij betoogt helder dat kwalitatieve onderzoekers de vervaardigers van Big Data (BD) (oftewel: programmeurs, digi-designers, onderzoekers et cetera) nauwkeurig onder de loep zouden moeten nemen om zo nieuw licht te werpen op de ‘digitale materialiteit’ van BD: de software-routines in zoekmachines, de hyperlink-architectuur van sociale media et cetera. Door hun denkbeelden en praktijken kritisch te deconstrueren, zo betoogt hij, kunnen we de digitale deken waaronder we leven, beter duiden. Niet onbelangrijk: dit gaat ook over de online manipulaties waaraan we dagelijks blootstaan: denk aan de vloed van vrijpostige, gepersonaliseerde internetreclame en het misbruiken van Facebook-informatie voor politieke campagnes (de rel rond *Cambridge Analytica* is een prikkelend voorbeeld). Digitale etnografie aldus beschouwd onthult de sluier van macht die over de samenleving gedrapeerd is.

Hoewel ik zelf het pragmatische gezichtspunt wat interessanter vind – het stelt personen in hun alledaagse on-line praktijk centraal, inclusief de dubbele hermeneutiek en *self-fulfilling prophecies* waarop Bosch terecht wijst – zie ik geen fundamentele tegenstelling met Gigengacks socio-technische perspectief. Beiden vinden elkaar immers in een gedeelde kritiek op de positivistische droom van Stephens-

* Dr. Joost Beuving is universitair docent bij Antropologie aan de Radboud Universiteit te Nijmegen en redacteur van KWALON. E-mail: j.beuving@maw.ru.nl.

Davidowitz (en andere BD-onderzoekers) dat patroonanalyse van digitale gebruikerssporen dan wel de sociotechnische organisatie van digitale technologie direct inzicht geven in sociaal gedrag/motieven. Daarvoor is allereerst goed veldwerk nodig om de leefwereld van gebruikers (Beuving/Bosch) dan wel ontwerpers (Gigengack) te kunnen duiden. Het uitstekende etnografische werk van de Amerikaanse antropologe Noelle Stout illustreert het eerste perspectief: zij bestudeert de 'big data' op grote online fora (in haar geval: discussies van hypotheekschuldenaars op Reddit en Craigslist) en ging vervolgens offline met hen in gesprek (Stout, 2016). Het sociotechnische perspectief wordt op dit moment gedomineerd door een meer abstract-theoretische discussie, maar het is vast een kwestie van tijd voordat ook hier een meer empirisch gefundeerde wending wordt genomen.

Ten slotte, vanuit etnografisch/naturalistisch oogpunt mogen de kennisaanspraken van BD soms wel erg naïef of grandioos overkomen, dit wordt in vele maatschappelijke kringen wel degelijk gezien als de nieuwe weg voorwaarts. Meten is weten, nietwaar, en de mystificatie van kwantitatieve BD-analyses lijkt tamelijk succesvol – gezien de stroom aan overwegend positieve bijdragen in wetenschapsbijlagen in de Nederlandse dagbladen en de vele 'tech' discussies op het populaire NU.nl. Met dit debat hoop ik bij te dragen aan een kritische correctie daarvan maar, zoals zowel Bosch als Gigengack terecht stelt, we kunnen dit niet beperken tot een ivoren torendiscussie. Ik hoop dan ook dat onze discussie een weg vindt naar de volgende generatie studenten: zij moeten immers worden voorbereid op hun maatschappelijke rol in een wereld waarin BD steeds prominenter is. Dit vereist een nieuwe rol als publieke intellectuelen: etnografisch getraind, maar tegelijk vertrouwd met BD-principes en -procedures, inclusief de vele aannames over de samenleving alsook de al dan niet onheuse doelen die daarachter schuilgaan. Hoogste tijd dus voor het integraal opnemen van digitale etnografie in de kwalitatieve curricula.

Literatuur

- Beuving, J., & Vries, G. de. (2015). *Doing qualitative research: The craft of naturalistic inquiry*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Bosch, R. (2018). De *Methodenstreit* in tijden van Big Data. *KWALON*, dit nummer.
- Gigengack, R. (2018). De kakofonie van Big en small Data, reflecties over digitale etnografie. *KWALON*, dit nummer.
- Stout, N. (2016). #Indebted: Disciplining the moral valence of mortgage debt online. *Cultural Anthropology*, 31(1), 82-106.
- Warmelink, H., Beuving, J., & Wester, F. (2015). Etnografie in de virtuele wereld: Een methodologische worsteling. *KWALON* 59, 20(2), 12-29.